

Szentendrén decemberben

*„Pest megye az ország közepe, vezérmegye, éppen ezért mindent megszenvedett, amit az ország megszenvedett, és élvezte azon kevés aranykorokat, mely az országnak is aranykor volt. Sorsa, egzisztenciája szorosan összefügg az országgal, határai a történelem folyamán változóak, mint az országé. Székhelye Budapest és nincs székhelye; a Pest megyei ember arca mindig kicsit a fővárosra irányul, szereti Budapestet, mert sokat kap tőle, gyűlöli Budapestet, mert sokat vesz el tőle. Kap munkahelyet, kultúrát, »közel vagyok a tűzhelyhez« érzetet, elvesz önállóságot, tompít helyi törekvéseket. Egyszóval szerelem ez, héjánász az avaron, vele nem tudunk élni, nélküle nem akarunk élni.”
Erről a kettősségről, ennek az ambivalens helyzetnek az előnyeiről és hátrányairól kezdjük a beszélgetést Biczák Péter megyei könyvtárigazgatóval.*

– Speciális helyzetünk előnye, hogy Pest megye a főváros körül van. Ez nagyon szoros kapcsolatot jelent a különböző szervezetekkel, országos intézményekkel. Tehát nemcsak a megyei, hanem az országos intézményekkel is. Sok a személyes kapcsolat, amelyek sokszor megkönnyítik a munkát, megkönnyítik ezekkel az intézményekkel történő kapcsolattartást és gyorsabb információáramlást eredményeznek. Viszont, ahogy érzékelem, a 18 másik megyében szervezesebb az együttműködés a székhelytelepülés és a környezete, azaz a megye települései között. Ez nálunk másképp alakult.

A régiók kérdése is roppant érdekes. Máshol az a kérdés merül fel, hogy melyik nagyváros legyen a régióközpont. Itt ilyen kérdés nincsen. Ugyanakkor egész más problémái, fejlesztési koncepciói vannak Budapestnek, és egész más Pest megyének. Nálunk főleg középvárosok vannak. Az is elmondható, hogy szaporodóban van a városok száma. Ma mintegy 40 van belőlük. S bár városi címmel rendelkeznek ezek a települések, igazából nem érik el infrastruktúrájukban a városi színvonalat. De a városi címmel más fejkvótát kapnak, tehát megéri városnak lenni.

– *Feladatukat ez a helyzet mennyiben befolyásolja?*

– Kettős a küldetésünk. Egyrészt Szentendre és – ennél tágabban – a Duna-kanyar ellátása (mivel itt kevésbé ellátott települések vannak, és a mienk az egyetlen nagy könyvtár ezen a területen). Ez a feladat a közvetlen ellátást jelenti. Másrészt Pest megyében szervezzük a könyvtári ellátást. De ez főleg szervezési munka. Azt szeretnénk ha a közvetlen ellátást a települések könyvtárai végeznék, azok ame-

lyekről szó van. Természetesen segítjük őket például a számítógépes infrastruktúra kiépítésben, továbbképzések szervezésében. Saját ellátó rendszerünk is van, illetve most próbáljuk más kistérségekben is az ellátórendszert kialakítani. Tehát mi csak kovácsai, és nem közvetlen végrehajtói vagyunk a munkának.

– *Hány kistérség van? Hogyan alakul a fentiek ismeretében az ő ellátásuk?*

– 15 kistérség van. Ezek zömében a volt járások, de van ahol másként szerveződik. Például Fót és Göd térségében három település van egy kistérségben. Ezek nagy és erős települések, ahol a kistérségi ellátás szóba sem jöhet. Saját könyvtárak van. De például a szobi kistérség nagyon hátrányos helyzetben van, és őket most próbáljuk segíteni. Ott van alapja a kistérségi ellátásnak.

– *Milyen a megyében a könyvtári ellátás színvonala? Hogyan értékelné?*

– Vegyes a kép. A rendszerváltozás után nagyon komoly fejlődés indult el. Sok helyen a volt pártbizottság épületét kapták meg könyvtári célra. Monoron egy szörnyű, raktárnak mondható helyiségben léteztek, de megkapták a pártbizottság épületét, és ma rá se lehet ismerni, olyan szép könyvtárat alakítottak ki belőle.

Vannak régi városaink, ahol komoly felújítások történtek, tehát a városi könyvtárak tekintetében igen jelentős beruházásokról tudunk beszámolni. Gödöllőn, Dunaharaszttiban, Turán, Veresegyházán mind-mind megújultak a könyvtárak. Szépen emelkedett a lakos/négyzetméter szám!

A 184 település azonban ad feladatot bőven. Vannak nagyon szomorú helyzetben lévő kistelepülések. Sok múlik a polgármesteren, azon, hogy ő mennyire tartja fontosnak a kultúra kérdését és a könyvtárügyet. Nagyon jó példa a veresegyházi kistérség, ahol immár két éve létrejött a kistelepülési ellátás, és mintaszerűen működik. Minőségileg más a munka és más a környezet. Hozzáteszem, hogy nagyon elkötelezett könyvtárosok dolgoznak ott.

– *A települések könyvtári ellátásának egyik módja a bibliobusz. Mi a véleménye erről az ellátási formáról?*

– Köztudott, hogy nálunk van az ország egyetlen bibliobusza: 21 éve működik Cegléden. Kányi Andrásnéval együtt szerveztük annak idején a bibliobuszos ellátást. És ezek szerint talán nem rosszul, hiszen életképes maradt a rendszerváltozás után is.

Angliában és Hollandiában nagyon jól működik ez az ellátási forma. Ehhez hozzájárul az, hogy ott nagyon erős megyei könyvtárak vannak a bibliobuszok mögött. A megyei önkormányzat tartja el az egész hálózatot, tehát egy kézben van az irányítás, így megéri jól működtetni ezt a rendszert, hiszen gazdaságosabb és az ellátás színvonala sem csorbul. Nálunk nem így működik a rendszer, hiszen minden önkormányzat saját maga tartja fenn a könyvtárát, és túl sok érdeket kellene egyeztetni a bibliobuszok működtetésének bevezetésére.

– *Többen kiemelik a kis könyvtárak „közösségi hely”-ként való működését. Hogyan látja, a bibliobusz használata esetén ez a funkció nem hiányozna az adott településről?*

– Hogy a külföldi példával éljek ismét, például Angliában nyitottabb minden intézmény. Nem dívik ez az „én várom” szemlélet. Ők azt vallják, hogy a közpénzen

fenntartott intézményeket igenis bárki használhatja bármilyen rendezvényre és közösségi célra. Egyszerűen ilyen a gondolkodásmódjuk.

A könyvtári séta során valóban látszik, hogy az épületen már nyomot hagyott az idő. Bár felújításokat évről évre végeznek, nagy álmuk megvalósulására – úgy tűnik – még várni kell. Viszont erről az álomról vendéglátóm szívesen beszél.

– Két éve készült el az épület felújítási és bővítési terve. Megyei könyvtár és egyben kulturális központ terve ez. Tehát részben fontos, hogy a kiszolgáló helyiségek kényelmesek és jól elérhetőek legyenek, hogy megfelelő nagyságú raktár álljon rendelkezésre, de ugyanígy előtérbe helyeztük egy konferencia-helyszín kialakításának lehetőségét is. A meglévő – de már elavult berendezésekkel és technikai felszereltséggel ellátott – színháztermet a legkorszerűbben szeretnénk átalakítani, és még két szekcióterem is szerepel a tervek között. Egyébként az idén alakítottunk ki két tárgyalótermet a földszinten, ami már most sokkal komfortosabbá teszi a helyi megbeszéléseket, tárgyalásokat. Illetve 20–25 fő részére továbbképzést is tudunk tartani ott. Nagy az igény konferencia-helyszín biztosítására, úgyhogy ezt a lehetőséget szeretnénk majdan kihasználni.

A tetőt beépítenénk az irodák részére. Az épület bővítése egy kiállítótermet és a már említett szekciótermeket jelentené.

Eddig sikertelen volt a címzett állami támogatásra a pályázatunk. Ez egymilliárd forintos beruházást jelentene.

Tény, hogy 30 év az 30 év egy intézmény életében, valóban leromlott állapotú az épület. Mivel az uniós fejlesztési tervekben a könyvtárak is szerepelnek, reménykedem, hogy sikerül forrást teremteni az átépítésre. A térség fontos kulturális intézménye a miénk. Persze a realitásnál maradva: minden évben sor kerül valamilyen felújításra. 2005-ben például a fűtést korszerűsítettük. Ezt már úgy tettük, hogy a majdani bővítésnél már erre a rendszerre lehessen csatlakozni. Ezen kívül a gyermekkönyvtári részleg is új – 2002 decemberében adtuk át.

Egyébiránt a könyvtár története nem a nagyon távoli múltba nyúlik vissza. Kezdeté 1945-re tehető, amikor a megyeháza egyik romos szobájában összegyűlt néhány ember, hogy gazdája legyen az ott összehordott és kupacba rakott könyvhalmaznak. A megye könyvtárügyének kezdeti lépései ekkortájt történtek meg az Országos Szabdművelődési Tanács segítségével és a megyeházán működő Népművelési osztály vezetőjének, Oláh Istvánnak a közreműködésével. 1945 után Pest megye területén 53 népkönyvtár és 170 olvasóterem létesült. Szintén még ebben az időben megindult – az országban elsőként – a művelődési autó a vándorkönyvtárral. A Szabad Művelődési Hivatal saját könyvállományából kölcsönzött (postai úton teljesítette a kéréseket), és gondoskodott a könyvtárak könyvvel való ellátásáról is.

Aztán 1950-ben Budapesten megalakult a Pesti Körzeti Könyvtár. Feladata a megye nyolc járásának az ellátása volt. Emellett Cegléden működött még egy könyvtári központ ahonnan a ceglédi, monori és nagykátai járásokat látták el.

1952-ben megszünt a körzeti könyvtári rendszer, és egy minisztertanácsi határozat értelmében megalakultak a megyei könyvtárak. Pest megyének nem volt könnyű dolga (pontosan a Budapest-központúság miatt). Miután nem akartak a fővárosiaknak a Szabó Ervin Könyvtár hálózati könyvtárai mellé még egy könyvtárat kialakítani, gondolkoztak a vidéki lehetőségeken. Végül mégis a budapesti elhelyezés mellett döntöttek, és a Kristóf tér 2. szám alatt – az egykor ékszerüzletként működő – reprezentatív helyiséget kapták meg.

A könyvtárosok munkája a szűk helyen egyre nehezebbé vált, végül 1956-ban új épületbe költözhettek, az Erzsébet téren álló (a mai „Gödör” helyén lévő) Nemzeti Szalon korábban étteremként funkcionáló részébe. Azonban még szűkös év várt a könyvtár munkatársaira, mivel a részben fűtetlen és elhanyagolt helyiségeket csak 1957-ben újították fel. De alig „melegedtek be”, már újabb veszély fenyegette létüket: a Pest Megyei Tanács megszüntette a könyvtár budapesti kölcsönzői tevékenységét, nem finanszírozta tovább a könyvbeszerezést. Majd a Szalon lebontása került napirendre. Sőt mi több, egy ideig a már félig lebontott épületben működött a könyvtár! Aztán a Moszkva tér egyik sarkán kijelölt épület lett az új otthonuk. De akkor is közbeszólt a sors: ezt is fel kellett újítani. A felújítás két évre Szentendrén kaptak helyet. Talán ez a rövid átmeneti állapot már egy kis ismerkedés volt az 1975-ben kapott végleges helyszínnel? Ki tudja, mi volt az oka a sok-sok megpróbáltatásnak?

Végül 1975. április 2-án adták át Szentendrén a Pest Megyei Művelődési Központot és Könyvtárat. De a komplex intézmény mára már a múlté. Hosszú évek és több tulajdoncsere után idén júliustól tisztázódtak mind a telek, mind az épület tulajdoni viszonyai, így most már minden a megyei önkormányzaté.

A 3000 négyzetméteres épületben jelenleg 35-en dolgoznak. Az állomány nagysága 170 ezer dokumentum. Van egy tömör raktárunk is. A selejtezés pedig ... szóval selejtezni muszáj ...

– Nagy viták voltak ebben a témában. A mindent megőrizni akarásban én vagyok az egyik élharcos, mert ahogy öregszem, egyre nagyobb a gyűjtőszenvédelyem – mondja Biczák Péter nevetve. – De megoldjuk!

Többször átfésültük az állományt. Például a rendszerváltozás idején és azóta is volt erre alkalom. Régebben sok mindent állományba vettek, ami aktualitás szempontjából nem állományba való. Például különböző könyvtárak folyóirat-katalógusait, telefonkönyveket, amik nyilván már nem érvényesek egy-két év után.

Pályázati pénzből és saját erőből oldottuk meg a katalóguscédulák gépre vitelét. Úgy gondoltuk, hogy jobb, ha mi csináljuk. Mindenki tudta, hogy majd azzal fog dolgozni, amit ő készít, tehát így nagyobb a felelősségérzet. Revízió persze szükséges, és folyamatosan csináljuk is.

- Milyen programmal dolgoznak?
- Szikla 21 programmal.

- *Milyen pályázatokat nyújtottak be az elmúlt időszakban?*
- Kötészeti munkákra, internetfelhasználó-képzésre és restaurálásra pályáztunk.

– *Mit emelne ki munkájuk, szolgáltatásaiak közül?*

– PHARE-program. 1996–1997-ben létrehoztunk egy információs szolgáltatást. Ez a megye közigazgatási, oktatási és egészségügyi szolgáltatásainak a gyűjteménye. Annak idején ez nagyon hasznos szolgáltatásnak indult. Most is folyik ez a munka, de már felújításra szorul, az idő elment mellette. Papíralapú dokumentumokat gyűjtöttünk, így a város és a megye rendeleteit stb. Ma már a városházának a megyei önkormányzatnak is vannak internetes szolgáltatásai, úgyhogy e a szolgáltatás létét újra kell gondolnunk.

Pályáztunk a teljesítménymérésre – jómagam a munkacsoport tagja is voltam. Elvégeztük ezt a felmérést, és nagyon hasznosnak találtuk. Az eredményeknek személyi következménye is lett, mert kiderült, hogy a fonotékát annyian használják egy nap, mint a felnőtt részleget összesen. Mivel a gépeken csak a kölcsönzés ténye megy át, azt, hogy hányan használják valójában a könyvtárat, így pontosan meg tudtuk állapítani. Tehát ennek az eredménye az lett, hogy megerősítettük ezt a részleget még egy munkatárssal.

A „Nagy Könyv” program mint aktualitás meghatározta az évünket. Szép pénzt kaptunk rá az NKA-tól, és szerte a megyében nagyon sok rendezvény volt. A közép-döntőig nagyon vonzotta az olvasókat a könyvtárba a „Nagy Könyv”. Most már átvette a televízió a programot. Tavasszal volt Móriczról egy rendezvény, amihez a könyvtárnak különleges kötődése van, hiszen itt működik a Móricz Zsigmond Társaság, amelynek én vagyok az ügyvezető elnöke. Ennek az irodalmi társaságnak tagja Kolos Virág, Móricz unokája és Móricz Imre is, aki a fogadott fia az írónak.

Az igazgatói irodába visszatérve a beszélgetés a könyvtár mindennapi életére terelődik.

– *Milyen a munkatársi közösség?*

– Néhány éve készítettünk egy felmérést, és kiderült, hogy a munkatársak kétharmada 45 éven felüli. Természetesen tudtuk mi ezt, csak amikor az ember leírva látja az adatokat, akkor sokkal szembetűnőbb. Elhatároztuk, hogy ha választási lehetőség van, akkor fiatalok mellett döntünk. Fontos, hogy egyszer tovább tudjuk adni a könyvtárat az ő kezükbe. Most már sokkal jobb a helyzet. Még egy problémakör van ebből a szempontból, hiszen az akkori rossz fizetések miatt kimaradt egy korosztály. Ez pedig a 30-40 évesek korosztálya.

– *Úgy gondolja, hogy manapság vonzóbb lett a könyvtári munka?*

– Igen. Abból gondolom ezt, hogy nagy a túlképzés, és mára megváltoztak a munkalehetőségek is. Én is gyűjtöm az önéletrajzokat, szép számmal érkeznek.

– *Mi a véleménye a fiatal korosztályról?*

– Jó társaság van itt a könyvtárban. Többen pályakezdők. Pár év múlva fogjuk látni igazából, hogy mivé forrják ki magukat. Szeretném, ha kezdeményezők lennének, ha új ötletekkel állnának elő, még ha néha szenvedni is fogok tőlük! – *teszi hozzá mosolyogva.*

– *Milyennek értékeli a tapasztaltabb kollégák munkáját?*

– Nagyon túlterhelt a társaság, amit nem tartok jónak. A kollégák nagy része velem egy korosztály. Mindent megélt már itt – jót is, rosszat is. Talán elfáradtak a közösségi programokhoz. Reménykedem, hogy lesznek fiatalok, akik elkezdik a közösségi munkát.

– *Mi a véleménye az etikai kódexről?*

– Az etikai kódex munkálataiban nyakig benne voltam, mert az egyesület részéről én szerveztem. Nagyon örülök neki, és támogattam is a létrejöttét. Az intézményekben vannak szokásjogok, hagyományok, amit egy fiatal vagy átvesz vagy nem. Viszont az az érzésem, hogy annyi változás történt a szakmánkban és olyan sokat változott a világ körülöttünk, hogy különösen fontosak az ilyenfajta kapaszkodók. Hogy legyenek állandó pontok, rögzített álláspontok. Nagyon nehéz egy mai fiatalnak, hiszen egy idősebb legalább a tapasztalataira építhet. Sok vita volt, amit tulajdonképpen a téma már eleve gerjesztett. Végül is én elégedett vagyok az eredménnyel. Fontos dolgok mondtak ki. Hozzáteszem, hogy gyermekemnek tekintem, aminek lehet, hogy kevésbé látom a hibáit, de garancia lehet a jó eredményre, hogy nagyon sok fórumon keresztülment.

*A beszélgetést megköszönve hazafelé indultam. Eszembe jutott, hogy a megyében lakóknak Budapesttel kapcsolatos érzései mellett más is helyet kap szívükben. „Pest megyei ember másik nagy szerelme a megye, a táj, ahol minden megtalálható kicsiben, ami az országban található. Hegyeket akarsz, sétálj a Pilisben, vagy a Börzsönyben; tanyát akarsz látni, utazz Cegléd, Nagykőrös környékére; mezőváros és katolikus polgárváros, hegy és víz, ipar és mezőgazdaság, üdülőterület és puszta, lélektelen lakótelep és több száz éves városmag egyaránt megtalálható ebben a megyében.” A megye szellemi élete pedig a történelmi múltban gyökerezik. „Ez a megye szellemében nagy, de nagy elmaradottságok is vannak: ez a megye meghatározó, erre a megyére figyel a bölcs politikus, akármilyen országos székben ül. A könyvtár megállapodottság, könyvtár akkor és ott alakul ki, ahol szellemi élet van. A középkor szellemi központjai a kolostorok voltak. Irodalmi műveltségű helyei a váci káptalanon kívül a Zsámbékon, Ócsán, Aszódon és Galgahévízen a premonstreiek, Mogyoródon a bencések, Pilisszentkereszten a ciszterciták, Visegrádon, Márianosztrán, Pilisszentlászlón, Pilisszántón, Piliscsabán, Kóspallagon, Szokolyán és Vácbotyánban a pálosok kolostorai voltak. A kolostorok rendi szabályzatai nagy gondot fordítottak a könyvek másoltatására, a könyvtárak gondozására és gyarapítására.”**
A kultúra értékeinek továbbörökítése ma is folytatódik...

(Az interjú az Országos Könyvtári Kuratórium megbízásából készült 2005. december 8-án.)

Pegán Anita

* Az idézetek forrása: Biczák Péter–Kiss László: Könyvtárak Pest megyében. In: Pest megyei krónikás. Vác, 1994. 43. p.